

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК [373.55.091.212.7:316.77]:004
DOI: 10.37026/2520-6427-2025-121-1-21-29

Зінаїда БАКУМ,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри української мови
Криворізького державного
педагогічного університету,
м. Кривий Ріг, Україна
ORCID: 0000-0001-7639-8383
e-mail: zinabakum@gmail.com*

Олександра ПАЛЬЧИКОВА,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри англійської філології
Криворізького державного
педагогічного університету,
м. Кривий Ріг, Україна
ORCID: 0000-0003-3275-9399
e-mail: apalchykova@ukr.net*

Ірина ДИРДА,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
Криворізького державного
педагогічного університету,
м. Кривий Ріг, Україна
ORCID: 0000-0003-3145-7428
e-mail: dyrda.irina@gmail.com*

РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Анотація. У статті розглянуто особливості розвитку культурної компетентності здобувачів профільної середньої освіти засобами цифровізації. Визначено культурну компетентність здобувачів профільної середньої освіти, а саме: здатність особистості до досягнення й популяризації культурних здобутків України та опанування світових; прояв поваги до розбіжностей у способах світобачення, традиціях, нормах поведінки представників корінних народів і національних меншин, інших держав і народів; прагнення до формування власних мистецьких смаків і трансляції ідей та почуттів через творчу художню діяльність.

Встановлено, що розвиток культурної компетентності випускників закладів профільної середньої освіти засобами цифровізації передбачає шанування культурних надбань України та їхнє поширення через англомовні засоби вербалізації; поважне ставлення до культурної спадщини інших країн та наявності розбіжностей у ціннісно-нормативних системах народів;

практичне оперування лінгвістичними і культурними знаннями під час комунікування з представниками своєї і чужої культур; коректне тлумачення намірів співрозмовника і прогнозування його реакції на почуте; використання цифрових ресурсів задля активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, оптимізації пошуку навчальних завдань і створення власного контенту.

Виокремлено систему вправ для розвитку культурної компетентності, спрямованих на вдосконалення навичок застосування культурно маркованих одиниць і розвиток умінь діалогічного спілкування – рецептивно-репродуктивні некомунікативні, рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні, продуктивні комунікативні.

Ключові слова: культурна компетентність, профільна середня освіта, складники культурної компетентності, компетентнісна парадигма, цифровізація в освіті, лексичний діапазон, навчання англійської мови.

Zinaida BAKUM,
*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department
of Ukrainian Language
at Kryvyi Rih State Pedagogical University,
Kryvyi Rih, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7639-8383
e-mail: zinabakum@gmail.com*

Oleksandra PALCHYKOVA,
*Ph.D., Associate Professor,
Head of the Department of English Philology
at Kryvyi Rih State Pedagogical University,
Kryvyi Rih, Ukraine
ORCID: 0000-0003-3275-9399
e-mail: apalchykova@ukr.net*

Iryna DYRDA,
*Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of English Philology
at Kryvyi Rih State Pedagogical University,
Kryvyi Rih, Ukraine
ORCID: 0000-0003-3145-7428
e-mail: dyrda.irina@gmail.com*

DEVELOPMENT OF CULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS OF PROFILE SECONDARY EDUCATION BY MEANS OF DIGITALISATION

Abstract. *The article deals with the peculiarities of developing the cultural competence of students of profile secondary education by means of digitalisation. It is found that the modern job market is in demand for specialists who are able to critically analyse information, adapt their thinking, attention and behaviour to uncertain conditions and changing requirements, use digital resources in their studies, and cooperate with representatives of other cultures. It is defined that cultural competence of students of profile secondary education by means of digitalisation is the ability of an individual to comprehend and popularise the cultural achievements of Ukraine and master the world ones; to show respect for discrepancies in the ways of worldview, traditions, and norms of behaviour of representatives of indigenous peoples and national minorities, other states and peoples; the desire to form one's own artistic tastes and to convey ideas and feelings through creative artistic activity.*

It is established that the development of cultural competence of graduates of a profile secondary education institution by means of digitalisation involves respect for the cultural achievements of Ukraine and their promotion through English-language means of verbalisation; tolerance towards the cultural heritage of other countries and differences in the value and normative systems of peoples; practical operation of linguistic and cultural knowledge when communicating with representatives of one's own and other cultures; correct interpretation of the interlocutors' intentions and prediction of their reaction

to the things heard; the use of digital applications to enhance students' cognitive activity, optimise the search for learning tasks and create their own content.

The authors distinguish the system of exercises for the development of cultural competence – receptive-reproductive non-communicative, receptive-reproductive conditional communicative, productive communicative, aimed at improving skills in the use of culturally marked units and developing abilities of dialogical communication.

Key words: *cultural competence, profile secondary education, components of cultural competence, competence paradigm, digitalisation in education, lexical range, English language teaching.*

Постановка проблеми. У сучасному українському мовному суспільстві виникла потреба у формуванні гармонійно розвинених особистостей, готових до прийняття нестандартних рішень, реалізації творчого потенціалу в професійній діяльності, критичного аналізування явищ, швидкого адаптування до невизначених умов рідного та чужого інформаційно-культурного просторів. Так, на сучасному ринку праці нині затребувані фахівці, які вміють креативно мислити, реагують на зміни вимог та обставин, готові до контактування з репрезентантами інших культур. Відповідно суб'єкт навчання, зокрема випускник закладу профільної середньої освіти, має володіти не лише лінгвістичною та мовленнєвою компетентностями, а й культурною, що передбачає практичне послуговування набутими

знаннями у процесі спілкування з представниками як своєї, так і інших культур, прояв гнучкості під час взаємодії в команді, коректне інтерпретування мотивів співрозмовника, передбачення реакції представника іншої культури на почуте, перехоплення ініціативи в дискусії.

Так, у Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти (Common European Framework) (2020), Законах України «Про освіту» (2017) та «Про повну загальну середню освіту» (2020), Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2011), Державній національній програмі «Освіта: Україна XXI століття» (1993) акцентовано на важливості формування особистості, яка поважає загальнолюдські й національні цінності, проявляє емпатію до партнерів у спілкуванні, уникає упереджень і стереотипів щодо інших культур, толерантно ставиться до особливостей світобачення, традицій, звичаїв, що не збігаються з тими, які є в рідній культурі. Крім того, згідно з Державним стандартом профільної середньої освіти (2024) сучасний суб'єкт навчання має критично і відповідально послуговуватися цифровими інструментами для особистісного розвитку і комунікування, навчання, встановлення соціальних контактів; дотримуватися принципів академічної доброчесності. Відповідно пріоритетним напрямом сучасної освіти, зокрема й мовної, є орієнтування на компетентнісну парадигму навчання, тоді як розвиток культурної компетентності засобами цифровізації є необхідною умовою продуктивної міжкультурної співпраці.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливості використання цифрових ресурсів у контексті навчання англійської мови з акцентом на культурному компоненті відображено в працях О. Барвинської, М. Беніковського, Я. Бойка, А. Ворначева, Т. Гарлицької, Н. Гутарук, І. Іванюк, Д. Кочмар, О. Савченко, В. Тинного, Я. Туллера, А. Черненко, де основну увагу зосереджено на використанні цифрових технологій у межах змішаного і дистанційного навчання в закладах загальної середньої (ЗЗСО) та вищої освіти (ЗВО), ІТ-технологій у контексті розвитку міжкультурного діалогу іноземною мовою, цифрових форм реалізації міжкультурної комунікації, гейміфікації та онлайн-платформ, що сприяють розвитку міжкультурної компетентності.

Попри різновекторність студіювань щодо застосування інформаційних технологій у процесі навчання іноземних мов, відчутний брак досліджень, присвячених проблемі застосування цифрових технологій у процесі розвитку культурної компетентності в закладах профільної середньої освіти. На периферії наукового пошуку перебуває методика формування міжкультурної та соціокультурної компетентностей у закладах загальної середньої освіти. Також спостерігається обмежена кількість програмно-методичного забезпечення (навчальні програми з іноземних мов профільного рівня) та наукових праць, присвячених означеній проблематиці.

Мета статті – уточнити зміст і структуру культурної компетентності; продемонструвати можливості застосування цифрових ресурсів у процесі розвитку культурної компетентності здобувачів профільної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У закладах профільної середньої освіти філологічного спрямування іноземна мова є ключовою домінантою, оскільки слугує інструментом встановлення контактів із представниками інших культур як у повсякденному житті, так і в професійній сфері, засобом трансляції духовних цінностей, світобачення, світовідчуття етносів, що створює сприятливі умови для міжкультурного обміну та співробітництва. Цю думку відображено в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (Common European Framework) (2020), Рекомендаціях Європейського парламенту та Ради ЄС «Про основні компетентності для навчання протягом усього життя» (Council Recommendation on key competencies) (2018), Законі України «Про освіту» (2017), Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2011), Концепції профільного навчання у старшій школі (2009), де вказано на необхідність розвитку культурної компетентності суб'єктів навчання для поглибленого вивчення власного й усвідомлення чужого культурно-історичного бекграунду, успішного адаптування в іншомовному соціумі та здійснення ефективної співпраці з репрезентантами інших культур.

Так, згідно з Концепцією профільного навчання у старшій школі сформульовано мету – забезпечення умов для якісної освіти, що враховує індивідуальні особливості, здібності та інтереси учнів; зорієнтовує суб'єктів навчання на майбутню фахову діяльність, що корелює з потребами ринку праці; гарантує формування культурного потенціалу особистості (Концепція профільного навчання у старшій школі, 2009). З огляду на це розвиток культурної компетентності є важливою умовою навчання англійської мови, позаяк розуміння світоглядної позиції, особливостей мислення, традицій, культурної спадщини рідного та інших народів уможливорює реалізацію продуктивної співпраці з іноземними партнерами.

У лінгводидактичній царині під культурною компетентністю розуміють: здатність усвідомлювати, коректно витлумачувати й послуговуватися здобутими знаннями про культурні установки, цінності й норми відповідно до мети чи ситуації спілкування (Бондаренко, 2019); вільне оперування здобутими компетентностями щодо соціально-культурних і суспільних, інституціональних і конвенціональних норм та регуляторів поведінки під час мобільної соціальної комунікації, зокрема й різними мовами (Білицька, 2019); загальну здатність і готовність людини до різноманітної творчої діяльності, що соціально орієнтує здобувача вищої освіти на самостійну й успішну життєдіяльність (Черемсін, Варнавська, 2021, с. 64); інтегроване особистісне утворення, що поєднує знання, погляди, цінності, вміння та навички у сфері національної та світової культури, спроможність сприймати, на доступному рівні аналізувати й оцінювати культурні феномени, практично застосовувати набутий досвід культурної діяльності в житті (Лобова та ін., 2020, с. 269); сукупність якостей особистості, що уможливають застосування знань з фізики у процесі оволодіння культурними й мистецькими здобутками України та світу; висловлення ідей через засоби мистецтва (Ліскович, 2022).

Варто зауважити, що в нових нормативних документах, зокрема Державному стандарті профільної середньої освіти, культурну компетентність інтерпретують як наявність стійкого інтересу до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу, шанобливого ставлення до культурних традицій українців, представників корінних народів і національних меншин, інших держав і народів; здатність розуміти та цінувати творчі способи вираження й передачі ідей у різних культурах через різні види мистецтва та інші культурні форми; прагнення до розвитку та вираження власних ідей, почуттів засобами культури та мистецтва (Державний стандарт профільної середньої освіти, 2024). Відповідно в сучасній законодавчій базі України до культурної компетентності передовсім уналежують зацікавленість в українській культурі, шанування цінностей, традицій, звичаїв українського народу, що є основою поважного ставлення до репрезентантів різних культур та розбіжностей у світоглядних позиціях. Отож зміст культурної компетентності формує глибинне усвідомлення власної національної ідентичності, патріотизм, стійку громадянську позицію, толерантність до проявів культурного вираження особистості, зокрема засобами мистецтва.

Беручи до уваги означені дефініції, визначимо **культурну компетентність здобувачів профільної середньої освіти** як здатність особистості до досягнення і популяризації культурних здобутків України та опанування світових; прояв поваги до розбіжностей у способах світобачення, традиціях, нормах поведінки представників корінних народів і національних меншин, інших держав та народів; прагнення до формування власних мистецьких смаків і транслявання ідей і почуттів через творчу художню діяльність.

Культурну компетентність, з погляду Н. Головіної, становлять:

- компетентність щодо інституціональних норм соціальної організації (економічні, політичні, правові, конфесіональні установи та ієрархії), що забезпечено в межах економіки, політології, правознавства, суспільствознавства;

- компетентність конвенціональних норм соціальної і культурної регуляції (національні традиції, мораль, цінності, звичаї, норми етикету та ін.), що розглянуто в контексті історії, філософії, соціології, мистецтвознавства тощо;

- компетентність у сфері моди, іміджу, стилю, символів, соціальних статусів, інтелектуальних та естетичних напрямів, що вивчають у межах гуманітарних дисциплін;

- володіння усною й писемною формами мови, спеціальними мовами, прийнятими в певному суспільстві етикету й церемоніалу, професійними жаргонами та ін., що відображено в змісті філологічних та історичних дисциплін (Головіна, 2015).

Зі свого боку Н. Бондаренко до компонентів культурної компетентності уналежнює відомості про культурні реалії, явища матеріальної культури; духовно-моральне підґрунтя життя українського народу; основи сімейних, соціальних процесів; історію, традиції, побут, життєвий устрій української спільноти; способи діяльності щодо культурних об'єктів, явищ і

відносин; ціннісні ставлення (Бондаренко, 2019).

На думку О. Ліскович, культурна компетентність включає такі складники:

- когнітивний – розуміння природи фізичних явищ, які використовують у царині мистецтва та уможливають інтерпретування українських народних традицій;

- діяльнісний – здатність послуговуватися знаннями з фізики у процесі аналізування творів мистецтва; реалізувати творчі ідеї для усвідомлення культурної спадщини рідного та інших народів;

- особистісний – шанобливе ставлення до традицій, звичаїв, способів мислення та життя українського та інших етносів; розуміння важливості фізичних знань для осмислення творів мистецтва (Ліскович, 2022).

З огляду на зазначене вище з-поміж ключових **складників культурної компетентності** в контексті навчання англійської мови виокремимо навички вживання культурно маркованих одиниць в іншомовному спілкуванні, обізнаність у ціннісно-нормативній системі, звичаях, традиціях, патернах поведінки народів України та країни, мову якої вивчають; дотримання правил вербального та невербального спілкування залежно від комунікативної ситуації чи соціального статусу партнера зі спілкування, демонстрування емпатії та здатності передбачити реакцію співрозмовника на почуте; знання про художню культуру та видатних діячів, оцінювання творів мистецтва української та інших культур, вираження власних ідей через розкриття творчих здібностей.

Культурний аспект найяскравіше зафіксовано на лексичному мовному рівні, де відображено відомості про соціально-історичний розвиток і національний характер народу, його традиції, звичаї, кодекс вербальної / невербальної поведінки тощо. З огляду на це коректно сформований лексичний діапазон сприяє подоланню мовних і культурних бар'єрів через застосування певного обсягу лексичних одиниць, де відображено мовну картину світу. Так, навчальною програмою з іноземних мов передбачено, що розвиток культурної компетентності на уроках англійської мови в 11-му класі має враховувати лексичний діапазон, що відповідає темам: «Харчування», «Дозвілля», «Мистецтво», «Наука і технічний прогрес», «Подорож», «Україна в світі», «Країни вивчуваної мови», «Робота і професії» (Навчальні програми з іноземних мов, 2017). Означені теми зі свого боку мають бути актуальними, задовольняти інтереси здобувачів освіти, сприяти розширенню їхнього кругозору. Відповідно добір лексичного матеріалу на заняттях з англійської мови має ґрунтуватися на практичних ситуаціях із різних сфер життєдіяльності, а лексичне наповнення навчальних текстів доцільно визначити за такими параметрами: інформативність, новизна і практична цінність, соціокультурна насиченість та доступний рівень складності (Бакум, Пальчикова, Костюк, 2019).

У зв'язку з цим апелюємо до поглядів науковців щодо особливостей навчання іноземних мов у закладах профільної середньої освіти: «У навчанні іноземних мов варто акцентувати на формуванні навичок діалогічного мовлення в ситуаціях повсякденного спілкування. Зауважимо, що на профільному рівні навчання

відбувається вдосконалення, а не формування навичок діалогічного та монологічного мовлення, а також формування навичок спілкування в навчальній та соціокультурній сферах» (Бакум, Пальчикова, 2023, с. 28). У зв'язку з цим доцільним є виокремлення класифікації вправ комунікативного спрямування, зорієнтованих на вдосконалення навичок застосування культурно маркованих одиниць та розвиток умінь діалогічного спілкування з представниками рідної та чужої культур. З огляду на зазначене апелюємо до типології вправ, розроблених С. Ніколаєвою:

1) *рецептивно-репродуктивні некомунікативні вправи* – запропоновано поєднати слова в колонці зліва з їхніми тлумаченнями справа, прослухати діалог і

здогадатися про значення нових слів у ньому, виписати з діалогу речення з культурно маркованими лексичними одиницями;

2) *рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні вправи* – рекомендовано переглянути відео та відповісти на запитання;

3) *продуктивні комунікативні вправи* – необхідно скласти діалог за планом (Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика, 2013).

Розглянемо особливості використання представленої вище класифікації вправ у межах теми «Україна в світі».

1. Match the words on the left with their definitions on the right.

Heirloom	☐	Foods that are grown and consumed during their natural harvest time
Organic	☐	Nutrient-rich foods like kale, quinoa, or chia seeds that are considered beneficial for health
Vegan	☐	A primarily plant-based diet that occasionally includes meat or fish
Superfood	☐	Foods designed to mimic the taste and texture of meat, often made from soy, pea protein, or other plant-based ingredients
Biodiversity	☐	Grown or produced without synthetic chemicals like pesticides or fertilizers
Meat Alternative	☐	A farm with its own facilities to grow, process, and serve food
Transparency	☐	Referring to old plant varieties that are preserved for their unique characteristics and flavors
Farmstead	☐	Variety in plant and animal species used in agriculture, promoting a healthy ecosystem
Flexitarian	☐	Openness about the origin and production process of food
Seasonal	☐	A diet and lifestyle that avoids all animal products, including meat, dairy, and eggs

Під час ознайомлення учнів з новими лексичними одиницями доцільним буде надати їхні визначення, що уможливлено завдяки використанню інтерактивного навчального застосунку «Wordwall». Це сприяє підвищенню інтересу і мотивації до опанування лексики в

межах теми та заохоченню до спілкування (Wordwall, 2025).

2 A. Listen to two conversations about food trends. Guess the meaning of the following words: farm-to-table restaurant, plant-based food, kale, quinoa, chia seeds.

Dialogue 1

Check yourself: **farm-to-table restaurant** prioritize using fresh, locally sourced ingredients directly from farms; **plant-based food** means most of the foods you eat are from plant sources, such as fruits, vegetables, wholegrains, seeds, nuts, legumes, beans and oils; **kale** /keɪl/ – a hardy cabbage (*Brassica oleracea* var. *acephala*) with curled often finely incised leaves that do not form a dense head; **quinoa** /kiˈnəʊə/ – the seeds of a South American plant that are cooked and eaten as food; **chia seeds** /ˈtʃiːə siːdz/ – the small oval dark or pale brown seed of a flowering plant

Dialogue 2

of the mint family, used in various foods to add fibre and micronutrients.

2 B. Listen again. Write down the sentences with the word collocations used in task 1.

В інструкції до завдання № 2 учням запропоновано послухати діалоги, зашифровані в межах QR-коду, що надає заняттям пізнавально-ігрового характеру та забезпечує невимущену і розслаблену атмосферу під час навчання мови, відповідно швидкий доступ до інформації економить час і простір на аркуші (Wordwall, 2025).

3. Watch the video interview where the British and non-native speakers share their thoughts on stereotypes

about Great Britain and answer the questions below.

What is an English stereotype? | Easy English 42

1. How do people define a British stereotype?
2. What food stereotypes about British people are mentioned in the video?
3. What examples from the video show cultural attitudes towards politeness, food, or traditions?
4. How do these stereotypes shape the way people perceive British culture?
5. Can you think of any similar stereotypes about Ukrainians?

У межах означеного завдання передбачено

перегляд відеоматеріалів, що уможливило опрацювання автентичних зразків англійської мови та активізує зоровий і слуховий аналізатори, сприяючи успішному засвоєнню і запам'ятовуванню навчального матеріалу (YouTube, 2025).

4. Work in pairs. Create a conversation where you will compare and contrast the stereotypes common for Ukrainian and British culture. Scan the QR code and follow the dialogue structure.

Dialogue Structure

1. Introduction (Setting the Context)

- "Let's talk about..."
- "Have you ever noticed how different people think about...?"
- "I've heard that British people are known for... What do you think about that?"
- "I think Ukrainians are often stereotyped as... Do you agree?"

2. Presenting Stereotypes

- "It is often said that British people are very..."
- "Many people think that Ukrainians are always..."
- "I've heard that people from Britain are known for..."
- "A stereotype about British people is that they..."
- "One thing people often say about Ukrainians is that..."

3. Comparing the Stereotypes

- "On the one hand... On the other hand..."
- "In contrast to this, Ukrainians are..."
- "Although some people say that British people are... Ukrainians are often seen as..."
- "Unlike in Britain, where people... in Ukraine, people tend to..."

4. Discussing Whether the Stereotypes are True or Not

- "I think this stereotype is a bit exaggerated because..."
- "Actually, I don't think it's true because..."
- "I agree with this stereotype in some ways, but..."
- "In reality, it's more complex because..."
- "I've heard that this isn't true for everyone, especially..."

5. Providing Cultural Context and Personal Experiences

- "For example, in the UK, people are usually..."
- "In Ukraine, however, it's more common to..."
- "From my experience in Ukraine, I can say that..."
- "In my opinion, the way British people are often described is..."
- "What I've observed is that British people tend to... while Ukrainians..."

6. Concluding the Dialogue

- "So, after discussing these stereotypes, I think it's clear that..."
- "In conclusion, it's important to remember that..."
- "To sum up, while some stereotypes may have a small truth, it's unfair to generalize..."
- "Overall, I believe that both British and Ukrainian cultures are much more diverse than these stereotypes suggest."

Під час виконання представленого вище завдання учні сканують QR-код і уважно читають запропонований план з опорними кліше, після цього в парах обговорюють подібні й відмінні риси, притаманні британській та українській культурам. Важливим аспектом означеного завдання є створення учнями власного продукту мовленнєвої діяльності, що передбачає застосування навичок розпізнавання англійського тексту, логічного і послідовного конструювання реплік, синтаксичного оформлення матеріалу, оперування культурно маркованою лексикою в комунікативних ситуаціях, наближених до реальних.

Зважаючи на викладене вище, зауважимо, що розвиток культурної компетентності здобувачів профільної середньої освіти реалізовано завдяки застосуванню системи вправ (рецептивно-репродуктивні некомунікативні, рецептивно-репродуктивні, умовно-комунікативні, продуктивні, комунікативні), що містять матеріал, насичений лексикою з національно-культурним компонентом та зорієнтований на удосконалення умінь діалогічного мовлення в запланованих і спонтанних ситуаціях спілкування. Водночас слід наголосити, що імплементація цифрових застосунків на заняттях сприяє стимулюванню пізнавальних процесів та мотивації до оволодіння іншомовним матеріалом, розвитку творчих здібностей особистості під час виконання комунікативних завдань.

Висновки. Отже, значний попит на фахівців, які вміють критично аналізувати інформацію, адаптувати своє мислення, увагу та поведінку до невизначених умов і мінливих вимог сьогодення, використовувати цифрові освітні ресурси у навчанні та співпрацювати з представниками інших культур, актуалізують проблему розвитку культурної компетентності здобувачів закладів профільної середньої освіти засобами цифровізації. З огляду на це володіння культурною компетентністю у процесі навчання англійської мови передбачає поважне ставлення до культурної спадщини рідного та інших народів, сприяння поширенню національних матеріальних і духовних надбань у процесі опанування англійського матеріалу; послугоування цифровими застосунками задля активізації когнітивних процесів під час запам'ятовування нових лексичних одиниць, завантаження, збереження та створення власного навчального продукту.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні методики розвитку культурної компетентності у процесі навчання англійської мови здобувачів закладів профільної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion volume. (2020). Strasbourg: Council of Europe Publishing. 274 p. URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> (accessed: 13.01.2025).

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 13.01.2025).

Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov>

[ua/laws/show/463-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text) (дата звернення: 12.01.2025).

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п#n9> (дата звернення: 12.01.2025).

Державна національна програма «Освіта: Україна XXI століття»: постанова Кабінету Міністрів України від 3.11.1993 № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п#Text> (дата звернення: 13.01.2025).

Державний стандарт профільної середньої освіти: постанова від 25.07.2024 № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-п#n10> (дата звернення: 13.01.2025).

Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning. (2018). Official Journal of the European Union. 13 p. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (accessed: 13.01.2025).

Про затвердження нової редакції Концепції профільного навчання у старшій школі: наказ Міністерства освіти і науки України від 11.09.2009 № 854. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0854290-09> (дата звернення: 13.01.2025).

Бондаренко, Н. (2019). Формування культурної компетентності як ключової на уроках української мови. *Молодь і ринок*. № 8 (175). С. 94–99. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.179415> (дата звернення: 13.01.2025).

Білицька, В. (2019). Порівняльний аналіз визначення культурної, загальнокультурної, соціокультурної, культурологічної, полікультурної та крос-культурної компетентності. *Наукові записки. Серія «Педагогіка»*. № 2. С. 77–86. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.19.2.10> (дата звернення: 13.01.2025).

Черемісін, О., Варнавська, І. (2021). Структурна характеристика культурної компетентності. *Науковий вісник Ужгородського університету*. № 1. С. 64–69. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.64-68> (дата звернення: 12.01.2025).

Лобова, О., Сбруєва, А., Бойченко, М. (2020). Формування культурної компетентності школярів у процесі мистецької освіти в «Новій українській школі». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 3–4 (97–98). С. 266–276. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.03-04/266-276> (дата звернення: 12.01.2025).

Ліскович, О. (2022). Культурна компетентність учня в контексті освітнього процесу з фізики. *Вересень*. № 3 (94). С. 6–16. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2022.02> (дата звернення: 25.01.2025).

Головіна, Н. І. (2015). Проблеми формування культурної компетентності особистості в контексті реформування вищої освіти. *Філософські обрії*. № 33. С. 147–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2015_33_16 (дата звернення: 13.01.2025).

Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10–11 класи. Англійська мова. Німецька мова. Французька мова. Іспанська мова. (2017). 72 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>

(дата звернення: 25.01.2025).

Бакум, З. П., Пальчикова, О. О., Костюк, С. С. (2019). Навчання іноземних мов: крос-культурний підхід: монографія. Тернопіль: ФОП Ю. Осадца 288 с. DOI: <https://doi.org/10.31812/123456789/3691> (дата звернення: 25.01.2025).

Бакум, З. П., Пальчикова, О. О. (2023). Елітарна мовна особистість учнів та учениць профільної школи філологічного напрямку: теорія і практика формування. *Сучасні тенденції методики навчання: мовно-літературна царина*: колективна монографія / за заг. ред. проф. З. П. Бакум. Кривий Ріг: КДПУ. С. 7–36. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7077/1/СУЧАСНІ%20ТЕНДЕНЦІЇ%20МЕТОДИКИ%20НАВЧАННЯ_МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА%20ЦАРИНА.pdf (дата звернення: 12.01.2025).

Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник. (2013) / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт. 590 с. URL: <https://kmaesm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/bigych-o.-b.-borysko-n.-f.-boreczka-g.-e.-ta-in.-2013-metodyka-navchannya-inozemnyh-mov-i-kultur-teoriya-i-praktyka.pdf> (дата звернення: 13.01.2025).

Wordwall. Comparing food trends (farm-to-table and plant-based). (2025). URL: <https://wordwall.net/uk/resource/85363718> (accessed: 26.01.2025).

Dialogue 1. (2025). URL: <https://drive.google.com/file/d/1PdK0pR9HAXjesKclRD4lZYFp5DSzHwFP/view?usp=sharing> (accessed: 25.01.2025).

Dialogue 2. (2025). URL: https://drive.google.com/file/d/18iCpxAOzRd8PVa_wp4bEGBCP2_j7O0mg/view?usp=sharing (accessed: 25.01.2025).

What is an English stereotype? (2025). YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MdXLiYviPPg> (accessed: 25.01.2025).

Dialogue structure. (2025). URL: <https://drive.google.com/file/d/11hKqL0LDLpZvjZFRvsWpTaC-LwAg80oI/view?usp=sharing> (accessed: 25.01.2025).

REFERENCES

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion volume. (2020). Strasbourg: Council of Europe Publishing. 274 p. Available at: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> (Accessed: 12.01.2025). [in English].

Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine] vid 05.09.2017 № 2145-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Accessed: 13.01.2025). [in Ukrainian].

Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy [On complete general secondary education: Law of Ukraine] vid 16.01.2020 № 463-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (Accessed: 12.01.2025). [in Ukrainian].

Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity [State Standard of Basic and Full Secondary Education]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 № 1392. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p#n9> (Accessed: 12.01.2025).

[in Ukrainian].

Derzhavna natsionalna prohrama «Osvita: Ukraina XXI stolittia» [State National Program «Education: Ukraine of the XXI Century»]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3.11.1993 № 896. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p#Text> (Accessed: 13.01.2025). [in Ukrainian].

Derzhavnyi standart profilnoi serednoi osvity [State Standard of Profile Secondary Education]: postanova vid 25.07.2024 № 851. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-p#n10> (Accessed: 13.01.2025). [in Ukrainian].

Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning. (2018). Official Journal of the European Union. 13 p. Available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (Accessed: 13.01.2025). [in English].

Pro zatverdzhennia novoi redaktsii Kontseptsii profilnoho navchannia u starshii shkoli [On approval of the new version of the Concept of profile education in high school]: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 11.09.2009 № 854. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0854290-09> (Accessed: 13.01.2025). [in Ukrainian].

Bondarenko, N. (2019). Formuvannia kulturnoi kompetentnosti yak kluchovoi na urokakh ukrainskoi movy [Formation of cultural competence as a key one in Ukrainian language lessons]. *Molod i rynek*. № 8 (175). С. 94–99. Available at: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.179415> (Accessed: 13.01.2025). [in Ukrainian].

Bilytska, V. (2019). Porivnialnyi analiz vyznachennia kulturnoi, zahalnokulturnoi, sotsokulturnoi, kulturolohichnoi, polikulturnoi ta kros-kulturnoi kompetentnosti [Comparative analysis of the definition of cultural, general cultural, socio-cultural, cultural, multicultural and cross-cultural competence]. *Naukovi zapysky. Seriia «Pedahohika»*. № 2. С. 77–86. Available at: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.19.2.10> (Accessed: 13.01.2025). [in Ukrainian].

Cheremisin, O., Varnavska, I. (2021). Strukturna kharakterystyka kulturnoi kompetentnosti [Structural characteristics of cultural competence]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. № 1. С. 64–69. doi: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.64-68> (Accessed: 12.01.2025). [in Ukrainian].

Lobova, O., Sbruieva, A., Boichenko, M. (2020). Formuvannia kulturnoi kompetentnosti shkolariv u protsesi mystetskoi osvity v «Novii ukrainskii shkoli» [Formation of students' cultural competence in the process of art education at the New Ukrainian School]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*. № 3–4 (97–98). С. 266–276. doi: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.03-04/266-276> (Accessed: 12.01.2025). [in Ukrainian].

Liskovych, O. (2022). Kulturna kompetentnist uchnia v konteksti osvitnoho protsesu z fizyky [Cultural competence of a student in the context of the educational process in physics]. *Veresen*. № 3 (94). С. 6–16. doi: <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2022.02> (Accessed: 25.01.2025). [in Ukrainian].

Holovina, N. I. (2015). Problemy formuvannia kulturnoi kompetentnosti osobystosti v konteksti reformuvannia vyshchoi osvity [Problems of formation of cultural competence of a personality in the context of higher education

reform]. *Filosofski obrii*. № 33. S. 147–156. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2015_33_16 (Accessed: 13.01.2025). [in Ukrainian].

Navchalni prohramy z inozemnykh mov dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv i spetsializovanykh shkil iz pohlyblenym vyvchenniam inozemnykh mov 10–11 klasy. Anhliiska mova. Nimetska mova. Frantsuzka mova. Ispanska mova [Foreign language curricula for secondary educational establishments and specialized schools with in-depth study of foreign languages in 10–11th grades. English language. German language. French language. Spanish language]. (2017). 72 s. Available at: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> (Accessed: 25.01.2025). [in Ukrainian].

Bakum, Z. P., Palchykova, O. O., Kostiuk, S. S. (2019). *Navchannia inozemnykh mov: kros-kulturnyi pidkhid* [Teaching foreign languages: a cross-cultural approach]: monohrafiia. Ternopil: FOP Yu. Osadtsa. 288 s. <https://doi.org/10.31812/123456789/3691> (Accessed: 25.01.2025). [in Ukrainian].

Bakum, Z. P., Palchykova, O. O. (2023). *Elitarna movna osobystist uchniv ta uchenyts profilnoi shkoly filolohichnoho napriamu: teoriia i praktyka formuvannia* [Elite language personality of school students of a profile school in philological profile: Theory and Practice of Formation]. *Suchasni tendentsii metodyky navchannia: movno-literaturna tsarina: kolektyvna monohrafiia* / za zah. red. prof. Z. P. Bakum. Kryvyi Rih: KDPU. S. 7–36. Available at:

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7077/1/СУЧАСНІ%20ТЕНДЕНЦІЇ%20МЕТОДИКИ%20НАВЧАННЯ%20МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА%20ЦАРИНА.pdf> (Accessed: 12.01.2025). [in Ukrainian].

Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice]: pidruchnyk. (2013) / O. B. Bihych, N. F. Borysko, H. E. Boretska ta in. / za zah. red. S. Yu. Nikolaievvoi. Kyiv: Lenvit. 590 s. Available at: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/bigych-o-b.-borysko-n.-f.-boreczka-g.-e.-ta-in.-2013-metodyka-navchannia-inozemnykh-mov-i-kultur-teoriya-i-praktyka.pdf> (Accessed: 13.01.2025). [in Ukrainian].

Wordwall. Comparing food trends (farm-to-table and plant-based). (2025). Available at: <https://wordwall.net/uk/resource/85363718> (Accessed: 26.01.2025). [in English].

Dialogue 1. (2025). Available at: <https://drive.google.com/file/d/1PdK0pR9HAXjesKclRD4lZYFp5DSzHwFP/view?usp=sharing> (Accessed: 25.01.2025) [in English].

Dialogue 2. (2025). Available at: https://drive.google.com/file/d/18iCpxAOzRd8PVa_wp4bEGBCP2_j7O0mg/view?usp=sharing (Accessed: 25.01.2025). [in English].

What is an English stereotype? (2025). YouTube. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=MdXLYviPPg> (Accessed: 25.01.2025). [in English].

Dialogue structure (2025). Available at: <https://drive.google.com/file/d/11hKqL0LDLpZvjZFRvsWpTaC-LwAg80oI/view?usp=sharing> (Accessed: 25.01.2025). [in English].

Дата надходження до редакції: 28.01.2025

УДК 37.091.3: 339.92

DOI: 10.37026/2520-6427-2025-121-1-29-34

Лідія ВОЗНЮК,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри освітнього менеджменту,
державної політики та економіки
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0002-3681-8811
e-mail: livoznuk@ukr.net

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У статті висвітлено основні підходи до реалізації педагогічних технологій в умовах євроінтеграції – технологічний, компетентнісний, аксіологічний, синергетичний, сутність яких полягає у новому баченні концепції педагогічної діяльності, нових формах та методах навчання. Визначено чинники змін, зокрема цифровізацію освітнього процесу, зорієнтованість на індивідуалізацію та інтерактивність навчання, спрямованість змісту освіти на розвиток м'яких навичок та критичного мислення. Обґрунтовано євроінтеграційну спрямованість розвитку

вітчизняної освіти, що забезпечило інтенсивне запровадження нових педагогічних технологій. Акцентовано увагу на військовій агресії російської федерації в Україні, що спонукало до пошуку нових та ефективних педагогічних технологій, які у непростих умовах сьогодення забезпечують якість вітчизняної освіти на рівні європейських та міжнародних стандартів.

Доведено, що функціональна ефективність учителя в реалізації технологічного, компетентнісного, аксіологічного та синергетичного підходів характеризується вміннями адаптувати нові педагогічні